

Кононенко Наталія Олександрівна, викладач кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У МЕЖАХ РОЗСЛІДУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА, УЧИНЕНОГО ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Під час розслідування злочинів виникають ситуації, коли знань слідчого недостатньо для вирішення тієї чи іншої задачі. Зрозуміло, що слідчий повинен володіти базовими знаннями в галузі криміналістики, судової медицини та психіатрії, але в ході розслідування часто потрібно використовувати більш глибокі знання в тій чи іншій галузі науки.

При розслідуванні хуліганства, що вчинене під час проведення спортивно-масових заходів, можуть застосовуватися різні спеціальні знання. Зокрема, безпосередньо слідчим під час досудового розслідування, участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій, проведення судових експертиз. Найбільш важливим в даній категорії справ є участь спеціаліста під час проведення огляду місця події.

Особливо значення в досліджуваній категорії кримінальних проваджень має використання спеціальних знань під час огляду місця події, слідчих (розшукових) дій та призначення судових експертиз. Адже вчинення хуліганства при проведенні спортивно-масового заходу передбачає наявність великої кількості слідів, які спеціалісти повинні вилучити для долучення до кримінального провадження.

Найбільша результативність у розслідуванні хуліганства, вчиненого у зв'язку з проведенням спортивно-масових заходів, досягається, коли необхідними спеціальними знаннями, досвідом і навичками достатньою мірою володіє сам слідчий поліції. Проте, не завжди можливо застосування спеціальних знань слідчим самостійно. Тому за сучасних умов науково-технічного прогресу великого значення набуває залучення слідчим спеціалістів у процесі досудового слідства.

Під час огляду місця події по досліджуваній категорії кримінальних проваджень допомога спеціаліста складається у наступному: визначення меж території, яка підлягає огляду; установлення способу огляду місць найбільш ймовірного відступу правопорушника. Перелік об'єктів пошуку залежить від характеру вчиненого суспільно-небезпечного діяння. Тому спеціаліст при проведенні оглядів звертає увагу слідчого на об'єкти, які можуть мати значення для розслідування; вибір і використання технічних засобів відповідно до об'єкта огляду; проведення пошукових дій з метою виявлення слідів, у тому числі і мікрооб'єктів (наприклад, у кишенях одягу підозрюваного); проведення необхідних найпростіших геометричних, вагових та інших вимірювань (наприклад, установлення розміру об'єктів, зважування знайдених об'єктів та ін.); проведення попередніх досліджень слідів. Орієнтуюча інформація, отримана у результаті попередніх досліджень: полегшує і прискорює проведення наступних судових експертиз; має важливе значення для термінового проведення оперативно-розшукових заходів і слідчих (розшукових) дій; є підставою для моделювання події кримінального правопорушення, висування слідчих версій та ін.; фіксація об'єктів та слідів, що вилучаються, шляхом ретельного опису у протоколі слідчої (розшукової) дії та фото- й відео зйомки; вилучення і упакування виявлених слідів, об'єктів-носіїв; роз'яснення щодо виявлених об'єктів або слідів; надання консультацій щодо подальшого експертного дослідження вилучених об'єктів.

Проте на практиці СОГ виїжджає на місце вчинення хуліганства без належного технічного забезпечення.

Не можна оминати увагою правила поведінки з даними речовими доказами після їх виявлення. Адже часто неправильність даних дій може призвести до пошкодження доказів або, взагалі, їх знищення.

Також не можна оминати увагою кореляційні зв'язки, які вірогідно з'ясувати між «слідовою картиною» хуліганства, вчиненого під час проведення спортивно-масового заходу, та іншими елементами її криміналістичної характеристики. Так, залежно від слідів, що залишились на місці події, ймовірним є встановлення способу вчинення злочину. Використання холодної зброї залишає по собі характерні тілесні ушкодження залежно від її виду. Під час вчинення футбольного хуліганства залишаються сліди, що вказуватимуть на різноманітні способи вчинення злочину.

Не можна також забувати про можливість залучення спеціалістів до проведення обшуку під час розслідування хуліганства. Вони можуть надавати слідчому консультації щодо більш ефективного проведення слідчої (розшукової) дії, крім того, визначати та застосовувати відповідні технічні засоби для більш повного проведення обшуку. А вже застосування техніко-криміналістичних засобів буде одним із ймовірних тактичних прийомів, що може використовувати слідчий при проведенні обшуку у кримінальних провадженнях досліджуваної категорії. Тому участь фахівця-криміналіста в проведенні одночасних обшуків є досить важливою.

Під час розслідування хуліганства, на думку В. П. Власова, також можна залучати до проведення обшуку і кінолога. Адже застосування службово-розшукового собаки надає можливість досягти одразу кількох цілей: по-перше, це є можливістю відшукати предмети зі специфічним запахом; по-друге, можливість легалізувати відомості, здобуті оперативним шляхом. Даний захід можна здійснювати як під час обшуку, так і до його початку.

Що ж до судових експертиз, то вони в зазначеній категорії справ можуть призначатися як на початковому, так і на подальшому етапах розслідування.

Виявляючи й вилучаючи різні сліди, слідчий висуває версії щодо розслідуваної події, визначає можливості та перспективи їх експертного дослідження. При цьому важлива роль надається спеціалісту. Як доречно відмічає В. В. Коваленко, спеціаліст, надаючи допомогу слідчому у виявленні, фіксації, вилученні та попередньому дослідженні слідів, може дати консультацію щодо перспектив майбутнього експертного дослідження тих чи інших об'єктів, а також кількості матеріалів, необхідних для проведення експертизи.

Важливим елементом використання спеціальних знань під час розслідування є оцінка висновку експерта. Висновок експерта не має переваги перед іншими доказами та не є обов'язковим для слідчого, однак, незгода його з експертним висновком повинна бути мотивована у відповідному процесуальному документі – постанові про призначення повторної експертизи. При розслідуванні хуліганства, що вчинене під час проведення спортивно-масових заходів, можливе використання спеціальних знань не тільки шляхом отримання слідчим від спеціаліста відповідного документа, а й шляхом допиту цієї особи.

Підсумовуючи, слід зазначити, що при розслідуванні хуліганства, вчиненого під час проведення спортивно-масових заходів, можуть застосовуватися різні спеціальні знання. Зокрема, безпосередньо слідчим поліції під час досудового розслідування, участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій, проведення судових експертиз. Найбільш важливим у даній категорії справ є участь спеціаліста під час проведення огляду місця події. Адже велика кількість доказової інформації, що може бути виявлена при цьому, повинна підлягати чітким вилученню та фіксації.

Список використаних джерел

1. Кузьмічов В. С. Використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань вантажів на транспорті : монографія / В. С. Кузьмічов, І. В. Пиріг. – Дніпропетровськ, 2008. – 360 с.
2. Овчаренко Е. И. Доказывание по уголовным делам о хулиганстве (досудебное производство) : науч.-практ. пособие / Е. И. Овчаренко ; под ред. А. В. Гриненко. – М. : Юридлитинформ, 2006. – 420 с.
3. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ : монографія / І. В. Пиріг. – Дніпропетровськ, 2011. – 312 с.
4. Поль К. Д. Естественно-научная криминалистика. Опыт применения научно-технических средств при расследовании отдельных видов преступлений / К. Д. Поль ; пер. с нем. – М. : Юрид. лит., 1985. – 300 с.
5. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві : монографія / Б. В. Романюк. – Київ : Вища шк., 2002. – 196 с.
6. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підручник / М. В. Салтевський. – Київ : Кондор, 2005. – 588 с.
7. Скорик Н. В. Оценка и использование заключения эксперта судом / Н. В. Скорик // Криминалистика и судебная экспертиза. – 1975. – Вып. 11. – 1975. – С. 160–166.
8. Чаплинський К. О. Спеціальні знання як об'єкт криміналістичного дослідження / К. О. Чаплинський // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 2. – С. 323–329.
9. Щербаковський М. Г. Про недопустимість призначення судової експертизи для рішення правових питань / М. Г. Щербаковський // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 982–985.